

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 189/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen esiopetuksen laadun ja yhdenvertaisuuden huomioon ottamisesta, esiopetuksen laatukriteerien laatimisesta sekä valtakunnallisiin ohjeisiin varhaiskasvatuksessa esiintyvään kiusaamiseen puuttumisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mia Laihon /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 189/2025 vp:

Mihin toimenpiteisiin ryhdytään, jotta esiopetuksen laatuun ja sen yhdenvertaisuuteen niin kuntatasolla kuin valtakunnallisesti kiinnitetään aiempaa vahvemmin huomiota,

onko esiopetukseen harkittu laatukriteerien laatimista, ja

miten valtakunnallisesti ohjataan varhaiskasvatusta tarttumaan kiusaamiseen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen, antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja Opetushallitus on laatinut sen toteuttamiseksi velvoittavan valtakunnallisen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) -asiakirjan. Perusteasiakirjan pohjalta laaditaan opetuksen järjestäjäkohtainen paikallinen suunnitelma ja lukuvuosittainen suunnitelma esiopetuksen järjestämisestä. Esiopetuksen ohjaus tapahtuu siis eri tasoisten opetussuunnitelmien avulla. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnissa vuosina 2016–2020 havaittiin, että esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa oli käytössä monitulkintaisia käsitteitä, joita oli paikallisesti tulkittu eri tavoin ja tämän seurauksena opetuksen järjestäjien välille oli muodostunut erilaisia käytäntöjä esiopetukseen. Tämä saattaa vaarantaa esiopetuksen yhdenvertaisuuden tai sen korkean laadun. Kun esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita seuraavan kerran uudistetaan, tämä tulee ottaa huomioon, jotta lasten yhdenvertainen asema esiopetuksessa turvataan koko Suomessa.

Esiopetukseen ei toistaiseksi ole laadittu laatukriteereitä toisin kuin varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Suomessa toteutettiin vuosina 2021–2024 kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu. Kokeilua varten säädettiin laki kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta (1046/2020, HE 149/2020 vp). Kokeilussa oli mukana yhteensä 147 kuntaa, joista 104 järjesti kaksivuotista esiopetusta. Kokeiluun osallistui yhteensä yli 10 000 vuosina 2016 ja 2017 syntynyttä lasta. Opetushallitus laati kokeilua varten Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun opetussuunnitelman perusteet (2021). Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tavoitteena oli koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen, esiopetuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen, esi- ja alkuopetuksen välisten jatkumoiden selvittäminen, perheiden palveluvalintojen ja kuntien toimintakäytäntöjen selvittäminen sekä tiedon saaminen kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen. Kokeilua on seurattu satunnaistettuun koeasetelmaan pohjautuvalla tutkimushankkeella, jonka toteuttaa Valtion taloudellinen tutkimuskeskuksen (VATT), Aalto-yliopiston, Jyväskylän yliopiston, Helsingin yliopiston ja Turun yliopiston muodostama konsortio. Seurantatutkimuksessa tarkastellaan kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun tavoitteiden toteutumista ja sen loppuraportti valmistuu viimeistään 31.12.2025. Hallitusohjelman mukaan kokeilun seurantatutkimuksen valmistuttua hallitus arvioi kokeilun tulokset ja valmistelee jatkotoimet. Tällä hetkellä opetus- ja kulttuuriministeriö ei suunnittele laatukriteerien laatimista esiopetukseen, koska kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurantatutkimus saattaa tuoda esiin muitakin kehittämistarpeita, joihin on tarkoituksenmukaista reagoida samalla kertaa.

Kaikilla varhaiskasvatuksessa olevilla lapsilla on oikeus kehittävään, oppimista edistävään ja turvalliseen varhaiskasvatusympäristöön, jossa lasta suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä (varhaiskasvatuslaki 10 §). Tätä velvoitetta on konkretisoitu Opetushallituksen laatimassa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) -asiakirjassa. Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta eikä siellä sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Kiusaamisella tarkoitetaan ryhmässä tapahtuvaa haitallista ja epätasapainoista vuorovaikutusprosessia, jossa lapsi on toistuvasti yhden tai useamman toisen lapsen loukkaamisen, satuttamisen tai torjumisen kohteena pystymättä puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2023–2024 arvioinnin kiusaamisen vastaisesta toiminnasta sekä lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisesta varhaiskasvatuksessa. Arvioinnin mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat avaavat kiusaamisen vastaisia periaatteita ja tavoitteita sekä antavat ohjeita varhaiskasvatuksen henkilöstölle kiusaamisen vastaisen työn toteuttamiseksi. Suurin osa vastaajista ilmoitti, että varhaiskasvatuksen toimipaikassa oli laadittu kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma. Toimipaikoissa, joissa oli laadittu kiusaamisen ja ehkäisyn puuttumisen suunnitelma, henkilöstö arvioi lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemisen ja kiusaamisen puuttumisen ja kiusaamistilanteiden selvittelyn toteutuvan useammin hyvin. Huoltajat eivät aina kokeneet saavansa riittävästi tietoa kiusaamisen vastaisesta työstä. Karvi suositteli arvioinnin perusteella selkeiden kansallisten tavoitteiden laatimista kiusaamisen vastaiselle työlle, lisäresursseja kiusaamisen vastaiseen työhön ja täydennyskoulutukseen, työntekijöiden perehdyttämisestä kiusaamisen vastaiseen työhön, huoltajien osallisuuden vahvistamista kiusaamisen vastaisessa työssä sekä lapsiryhmien pysyvyyden ja lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen turvaamista.

Täydennyskoulutustarpeeseen vastatakseen opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut vuosina 2021–2024 TUIKKU – tunnetaitoja ja osallisuutta varhaiskasvatukseen -kehittämishanketta, jossa kehitettiin vahvaan tutkimusnäyttöön perustuva toimintamalli ja maksuton koulutuskokonaisuus varhaiskasvatuksen henkilöstölle lasten tunnetaitojen ja osallisuuden vahvistamiseen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn varhaiskasvatuksessa. TUIKKU-toimintamallissa tuetaan myös vanhempien osallisuutta ja vahvistetaan varhaiskasvatuksen työyhteisöjen ilmapiiriä. Ohjelman ovat toteuttaneet yhteistyössä Jyväskylän yliopisto ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK.

Helsingissä 18.6.2025

Opetusministeri Anders Adlercreutz

VN/17136/2025-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: